

U Z N E S E N I E

Najvyšší súd Slovenskej republiky v právnej veci navrhovateľa: **J. V.**, bytom P., zastúpený JUDr. A. K., advokátkou so sídlom v B., proti odporcom: 1/ **M.**, V., 2/ **E. B.**, bytom v B., 3/ **H.** a 4/ **Slovenská republika**, Obvodný úrad Bratislava, Staromestská 6, **o určenie neplatnosti právnych úkonov a iné**, ktorá vec sa viedla na Okresnom súde Bratislava I pod sp.zn. 9 C 23/2000, o dovolaní navrhovateľa proti rozsudku Krajského súdu v Bratislave z 9. marca 2010 sp.zn. 5 Co 375/07, takto

r o z h o d o l :

Dovolanie **o d m i e t a .**

Odporcom 1/ až 4/ náhradu trov dovolacieho konania nepriznáva.

O d ô v o d n e n i e

Okresný súd Bratislava I rozsudkom z 27. júna 2006 č.k. 9 C 23/00-213 zamietol návrh na začatie konania, ktorým sa navrhovateľ domáhal, aby súd určil, že nedošlo k prechodu práva nájmu bytu č. X. na D. z navrhovateľa na odporkyňu 2/, že je neplatná zmluva uzavretá dňa 6. júla 1992 medzi odporkyňou 1/ a odporkyňou 2/ o nájme predmetného bytu a určenia, že je neplatná zmluva uzavretá dňa 4. novembra 1997 medzi odporkyňou 1/ a odporkyňou 2/ o prevode vlastníctva tohto bytu a príslušných spoluvlastníckych podielov na spoločných častiach a zariadeniach a príslušenstve bytového domu, v ktorom sa byt nachádza. Na odôvodnenie svojho rozhodnutia vo veci samej uviedol, že navrhovateľ nepreukázal, že má naliehavý právny záujem na ním navrhovanom určení. Vychádzal z toho, že navrhovateľ podaným návrhom na začatie konania sleduje ochranu svojho práva k bytu. Predmetný byt mu bol síce pridelený do nájmu, právo nájmu bytu mu ale zaniklo, z bytu sa dobrovoľne odsťahoval, k trvalému pobytu sa prihlásil v inom mieste, prenajímateľovi vrátil rozhodnutie o pridelení bytu a písomne vyhlásil, že súhlasí s prechodom práva nájmu na odporkyňu 2/. Navrhovaný určovací návrh nie je spôsobilý odstrániť spornosť

navrhovateľových práv, neúčelne iniciuje konanie, ktoré je zbytočné a po ktorom by muselo nasledovať ďalšie konanie, pretože prípadným určením, že nedošlo k prechodu nájmu a určením neplatnosti nájmovej zmluvy a kúpnej zmluvy navrhovateľ by sa bez ďalšieho nestal znova nájomcom bytu. O trovách konania rozhodol podľa § 142 ods. 1 O.s.p. tak, že navrhovateľovi uložil povinnosť zaplatiť odporcom 2/ a 3/, na účet ich zástupcu, ich náhradu v sume 19 739,-- Sk (655,21 €), resp. 2 672,-- Sk (88,69 €). Odporcom 1/ a 4/ náhradu trov konania nepriznal.

Proti rozsudku súdu prvého stupňa navrhovateľ podal odvolanie. V priebehu odvolacieho konania zmenil návrh na začatie konania tak, že popri pôvodných určovacích návrhoch sa domáha aj určenia, že je nájomcom predmetného bytu, že odporca 3/ je vlastníkom predmetného bytu a spoluvlastníkom spoločných častí a zariadení a príslušenstva bytového domu, v ktorom sa byt nachádza a určenia, že odporkyňa 4/ je spoluvlastníčkou pozemku, na ktorom je postavený bytový dom.

Krajský súd v Bratislave rozsudkom z 9. marca 2010 sp.zn. 5 Co 375/07 zmenu (rozšírenie) návrhu na začatie konania nepripustil a odvolaním napadnutý rozsudok súdu prvého stupňa potvrdil. Navrhovateľovi uložil povinnosť zaplatiť odporcom 2/ a 3/, do rúk ich zástupcu, náhradu trov odvolacieho konania, odporcom 1/ a 4/ náhradu trov nepriznal. Rozhodnutie o nepripustení zmeny návrhu odôvodnil tým, že výsledky doterajšieho konania by nemohli byť podkladom pre konanie o zmenenom návrhu. Súd prvého stupňa zamietol návrh z dôvodu nedostatku naliehavého právneho záujmu na ním navrhovanom určení a preto sa už nezaoberal v návrhu uplatnenými určeniami po vecnej stránke, a to ani prejudiciálne. Navrhovaná zmena návrhu (jeho rozšírenie o ďalšie určenia, ktoré nemajú ani skutkovú súvislosť so skôr navrhovaným určením) predstavuje nový nárok, prejednanie ktorého patrí primárne súdu prvého stupňa a jeho uplatnenie v odvolacom konaní je pojmovovo vylúčené. Iný postup by znamenal, že odvolací súd, porušujúc zásadu dvojinštančnosti konania a funkčnej príslušnosti, by konal a rozhodoval o návrhu ako súd prvého a jediného stupňa, keďže proti jeho rozhodnutiu odvolanie nie je prípustné, prípade by musel vždy rozhodnutie súdu prvého stupňa zrušiť, aby mohlo dôjsť k prejednaniu nového návrhu súdom prvého stupňa. Odvolací súd potvrdenie rozhodnutia súdu prvého stupňa vo veci samej odôvodnil jeho vecnou správnosťou. V zhode so súdom prvého stupňa konštatoval, že navrhované určovacie výroky nedávajú priamu odpoveď, resp. nepredstavujú priame riešenie otázky nájmu a vlastníctva predmetného bytu, keď absentuje priame určenie nájomcu bytu, resp. určenie vlastníctva

predmetného bytu. Aj v prípade, že by takémuto návrhu bolo vyhovené, ostala by totiž sporná otázka, kto je nájomcom bytu, ktorý stav by vyžadoval nevyhnutne vyvolanie ďalšieho súdneho konania. Vyriešenie otázky, či došlo alebo nedošlo k prechodu nájmu bytu na odporkyňu 2/, je tak len ďalším predpokladom pre ďalšie konanie a svojou povahou tak predstavuje riešenie len predbežnej otázky, ktoré riešenie je v samostatnom súdnom konaní vylúčené. Na druhej strane, pokiaľ by aj na základe návrhu došlo k určeniu neplatnosti zmluvy o prevode vlastníctva k bytu a potom k zmene zápisu vlastníckeho práva v katastri nehnuteľností podľa § 34 ods. 2 zákona č. 162/1995 Z.z. v znení platnom od 15. októbra 2008, neriešilo by to žiadnym spôsobom také práva navrhovateľa vo vzťahu k predmetnému bytu, ktoré súčasný stav (v prípade pravdivosti tvrdení navrhovateľa) riešiť žiada.

Proti rozsudku odvolacieho súdu podal navrhovateľ dovolanie. Navrhol napadnuté rozhodnutie, a z rovnakých dôvodov aj rozhodnutie súdu prvého stupňa, zrušiť a vec vrátiť súdu prvého stupňa na ďalšie konanie. Dovolanie odôvodnil tým, že sa mu postupom súdu odňala možnosť konať pred súdom v zmysle ustanovenia § 237 písm. f/ O.s.p. Poukázal na prísny formalistický prístup súdu pri ustálení nedostatku naliehavého právneho záujmu na ním navrhovanom určení. Uviedol, že „uvedený dôvod je zároveň dôvodom nesprávneho právneho posúdenia veci súdom“. V dovolaní predovšetkým uviedol dôvody, ktoré ho viedli k formulácii návrhu na určenie, že nedošlo k prechodu nájmu a určenie neplatnosti nájomnej a následnej kúpnej zmluvy. Pri formulácii návrhu na určenie, že nedošlo k prechodu nájmu bytu na odporkyňu 2/ vychádzal analogicky z ustanovenia § 706 ods. 2 Občianskeho zákonníka, ktorý sa na predmetnú právu vec síce priamo nevzťahuje, vyplýva však z neho, že zákon ním navrhovanú formuláciu petitu pozná; je možné sa domáhať na súde určenia, že k prechodu nájmu nedošlo. Navrhovateľ ďalej dôvodil, že nie je opodstatnený záver súdov, že ním navrhovaný petit by vec vôbec neriešil a iba by viedol k ďalším sporom. Práve namietaný postup súdov ho núti k vedeniu ďalších sporov. Podľa navrhovateľa takýmto formalistickým postupom súdu sa mu odňalo právo na súdnu ochranu. Poukázal tiež na to, že podľa rozsudku Najvyššieho súdu SR a nálezú Ústavného súdu SR sp.zn. 2 Cdo 50/2000, resp. I. ÚS 62/2000, za rozsudok potvrdzujúci právo k nehnuteľnosti možno považovať aj také rozsudky, ktoré síce výslovne neurčujú, kto je vlastníkom konkrétnej nehnuteľnosti, ale z nich tento údaj nepochybne vyplýva. Tiež uviedol, že by tu boli splnené podmienky v zmysle § 34 ods. 2 zákona č. 162/1995 Z.z. aj pre zápis ním žiadaného výroku súdu do katastra nehnuteľností. Podľa navrhovateľa mu bola odňatá možnosť konať pred súdom aj tou časťou rozhodnutia odvolacieho súdu, ktorou nebola pripustená zmena (rozšírenie) návrhu na začatie konania,

keďže výsledky dovtedajšieho konania mohli byť podkladom pre konanie o zmenenom návrhu, pretože rozšíreným návrhom nič nové nežiadal.

Odporkyňa 1/ navrhla dovolanie navrhovateľa odmietnuť z dôvodu, že nie je prípustné, keďže sa postupom a rozhodnutím súdov navrhovateľovi neodňala možnosť konať pred súdom.

Odporkyňa 4/ navrhla dovolanie z rovnakých dôvodov ako odporkyňa 1/ „zamietnuť“.

Odporcovia 2/ a 3/ sa k dovolaniu nevyjadrili.

Najvyšší súd Slovenskej republiky ako súd dovolací (§ 10a ods. 1 O.s.p.), po zistení, že dovolanie podal včas účastník konania (§ 240 ods. 1 O.s.p.), riadne zastúpený (§ 241 ods. 1 O.s.p.), skúmal najskôr, či tento opravný prostriedok smeruje proti rozhodnutiu, ktoré možno napadnúť dovolaním (§ 236 a nasl. O.s.p.), a bez nariadenia dovolacieho pojednávania, keďže jeho nariadenie nepovažoval za potrebné (§ 243a ods. 1 O.s.p.), dospel k záveru, že dovolanie smeruje proti rozhodnutiu, voči ktorému takýto opravný prostriedok nie je prípustný, preto ho treba odmietnuť.

Dovoláním možno napadnúť právoplatné rozhodnutia odvolacieho súdu, pokiaľ to zákon pripúšťa (§ 236 ods. 1 O.s.p.).

V preskúmvanej veci dovolateľ napadol dovolaním rozhodnutie odvolacieho súdu vydané vo forme rozsudku, ktorým potvrdil rozsudok súdu prvého stupňa.

Podmienky prípustnosti dovolania smerujúceho proti rozsudku odvolacieho súdu sú upravené v ustanoveniach § 237 a § 238 O.s.p.

Prípustnosť dovolania v predmetnej veci podľa § 238 O.s.p. neprichádza do úvahy. Nejde totiž o zmeňujúci rozsudok odvolacieho súdu vo veci samej, ani o rozsudok, v ktorom by sa odvolací súd odchyľil od právneho názoru dovolacieho súdu vysloveného v tejto veci, pretože dovolací súd v tejto veci ešte nerozhodoval. Rovnako nejde o rozsudok, vo výroku ktorého by odvolací súd vyslovil prípustnosť dovolania, pretože ide o rozhodnutie po právnej stránke zásadného významu, ani o rozsudok, ktorým by bol potvrdený rozsudok súdu prvého

stupňa, ktorým by súd prvého stupňa vo výroku vyslovil neplatnosť zmluvnej podmienky podľa § 153 ods. 3 a 4 O.s.p.

Ak súdne konanie trpí niektorou z väd vymenovaných v ustanovení § 237 O.s.p., možno dovolaním napadnúť aj rozhodnutia vo veciach, pri ktorých je inak dovolanie z hľadiska § 238 O.s.p. neprípustné. Vzhľadom na zákonnú povinnosť (§ 242 ods. 1 veta druhá O.s.p.) skúmať vždy, či napadnuté rozhodnutie odvolacieho súdu nebolo vydané v konaní postihnutom niektorou z procesných väd uvedených v § 237 písm. a/ až g/ O.s.p., dovolací súd sa ďalej zaoberal otázkou, či nie je daná prípustnosť dovolania v zmysle tohto zákonného ustanovenia, teda či v danej veci nejde o prípad nedostatku právomoci súdu, spôsobilosti byť účastníkom konania, riadneho zastúpenia procesne nespôsobilého účastníka, o prekážku veci právoplatne rozhodnutej alebo už prv začatého konania, prípad absencie návrhu na začatie konania, hoci bol podľa zákona potrebný, prípad odňatia možnosti účastníkovi pred súdom konať a rozhodovania vylúčeným sudcom, či konania súdom nesprávne obsadeným. Osobitne sa zaoberal námietkou dovolateľa, že konanie trpí vadou uvedenou v § 237 písm. f/ O.s.p.

Odňatím možnosti konať pred súdom v zmysle ustanovenia § 237 písm. f/ O.s.p. sa rozumie postup súdu, ktorým znemožnil účastníkovi konania realizáciu tých procesných práv, ktoré mu Občiansky súdny poriadok priznáva, napr. právo zúčastniť sa pojednávania, robiť prednesy, navrhovať dôkazy, vyjadrovať sa k vykonaným dôkazom, vykonávať svoje práva a povinnosti prostredníctvom zvoleného zástupcu atď.

V posudzovanej veci však konanie súdov nižších stupňov nie je takouto vadou postihnuté.

Dovolanie obsahuje formulácie, ktoré nasvedčujú tomu, že navrhovateľ zastáva názor, v zmysle ktorého mu súdy odňali možnosť pred súdmi konať tým, že vec nesprávne právne posúdili. Treba preto uviesť, že ustanovenie § 237 písm. f/ O.s.p. odňatie možnosti konať pred súdom výslovne dáva do súvislosti s faktickou činnosťou súdu (s jeho procesným postupom v konaní, so samou procedúrou pojednania veci súdom) a nie s jeho právnym hodnotením veci zaujatým v napadnutom rozhodnutí. Právnym posúdením veci súdom, ktoré spočíva v aplikácii hmotnoprávneho alebo procesného predpisu na zistený skutkový stav, a ktoré je vyjadrené vo finálnom produkte občianskeho súdneho konania – v rozhodnutí, sa

vo všeobecnosti účastníkovi tohto konania neodníma možnosť uplatnenia jeho procesných práv v zmysle § 237 písm. f/ O.s.p. (viď aj uznesenie Najvyššieho súdu Slovenskej republiky sp. zn. 2 Cdo 112/2001 uverejnené v Zbierke stanovísk najvyššieho súdu a rozhodnutí súdov Slovenskej republiky pod č. 43/2003 a uznesenie Najvyššieho súdu Slovenskej republiky sp. zn. 2 Cdo 50/2002 uverejnené v časopise Zo súdnej praxe pod č. 1/2003). Právne posúdenie veci súdmi nižších stupňov je v rozhodovacej praxi senátov Najvyššieho súdu Slovenskej republiky všeobecne považované (iba) za relevantný dovolací dôvod, ktorým možno odôvodniť procesne prípustné dovolanie (viď § 241 ods. 2 písm. c/ O.s.p.), zároveň je ale zhodne zastávaný názor, že (ani prípadné) nesprávne právne posúdenie veci súdmi nižších stupňov samo o sebe nezakladá zmatečnosť rozhodnutia a procesnú vadu konania v zmysle § 237 písm. f/ O.s.p. (viď napríklad rozhodnutia Najvyššieho súdu sp. zn. 1 Cdo 62/2010, 2 Cdo 97/2010, 3 Cdo 53/2011, 4 Cdo 68/2011, 5 Cdo 44/2011, 6 Cdo 41/2011), lebo (ani prípadným) nesprávnym právnym posúdením veci súd neznemožňuje účastníkovi konania realizáciu žiadneho jeho procesného oprávnenia a neodníma mu možnosť pred súdom konať.

Záver súdu, že navrhovateľ neosvedčil naliehavý právny záujem na ním požadovanom určení práva alebo právneho vzťahu v zmysle § 80 písm. c/ O.s.p., je súčasťou myšlienkového procesu súdu pri právnom posudzovaní otázky procesnej prípustnosti návrhu na začatie konania podľa tohto ustanovenia a predstavuje výsledok (završenie) tohto procesu. Výklad dovolacieho súdu, podaný v predchádzajúcom odseku, opodstatňuje preto aj v prejednávanej veci záver, že i keby bol (prípadne) nesprávny právny záver súdov nižších stupňov o tom, že navrhovateľ nemá naliehavý právny záujem na určení neplatnosti predmetnej zmluvy, nemala by táto skutočnosť za následok procesnú vadu konania v zmysle § 237 písm. f/ O.s.p.

Len ako poznámku k námietke navrhovateľa o odňatí možnosti pred súdom konať nesprávnym posúdením otázky existencie naliehavého právneho záujmu v zmysle § 80 písm. c/ O.s.p. dovolací súd uvádza, že právny záujem, ktorý je podmienkou prípustnosti určovacieho návrhu podľa tohto ustanovenia, musí byť naliehavý v tom zmysle, že navrhovateľ v danom právnom vzťahu môže dosiahnuť odstránenie spornosti a ochranu svojich práv a oprávnených záujmov práve navrhovaným určením. Ak navrhovateľ naliehavý právny záujem takejto kvality neosvedčí, ide o samostatný a prvoradý dôvod pre zamietnutie návrhu. Pokiaľ súd dospeje k záveru, že ten-ktorý určovací návrh nie je z dôvodu nedostatku naliehavého právneho záujmu na požadovanom určení spôsobilým alebo prípustným prostriedkom (procesným nástrojom) ochrany práva, zamietne návrh bez toho, aby sa zaoberal meritom veci. Najvyšší súd Slovenskej republiky už v rozsudku sp. zn. 3 Cdo 98/2004

(na ktoré poukázal aj rozsudok Najvyššieho súdu Slovenskej republiky sp. zn. 1 Cdo 91/2006) uviedol, že určovací návrh nie je spravidla opodstatnený vtedy, ak ním požadované určenie má povahu (len) predbežnej otázky vo vzťahu k posúdeniu, či tu je (nie je) právny vzťah alebo právo, teda najmä vtedy, ak vyriešenie predbežnej otázky ešte neznamená úplné vyriešenie obsahu spornosti daného právneho vzťahu alebo práva. Aj pre účely preskúmvanej veci možno konštatovať, že pokiaľ má otázka prechodu práva nájmu na odporkyňu 2/ a (ne)platnosti zmlúv o nájme a o kúpe bytu povahu predbežnej otázky vo vzťahu k existencii práva navrhovateľa alebo jeho právneho vzťahu k bytu, ako je to aj v prejednávanej veci, nie je daný naliehavý právny záujem na vyriešení (určení) tejto predbežnej otázky.

Navrhovateľ neopodstatnene tvrdí, že možnosť konať pred súdom mu bola odňatá aj tou časťou rozhodnutia odvolacieho súdu, ktorou nebola pripustená zmena (rozšírenie) návrhu na začatie konania.

K rozhodnutiu súdu o tom, či pripustí zmenu návrhu, treba uviesť, že zmena návrhu nesmie byť v rozpore so zásadou hospodárnosti konania. To, či dôsledky určitého procesného postupu alebo úkonu sú v súlade s touto zásadou, posudzuje súd. Ustanovenie § 95 ods. 1 O.s.p. dáva preto navrhovateľovi možnosť zmeniť návrh (len) so súhlasom súdu; súd zmenu návrhu nepripustí (tiež) vtedy, ak by výsledky doterajšieho konania nemohli byť podkladom pre konanie o zmenenom návrhu (viď § 95 ods. 2 O.s.p.). V prípade nepripustenia zmeny návrhu pokračuje súd v konaní o pôvodnom návrhu, pričom navrhovateľ môže uplatniť svoj nárok v novom konaní. Osobitne treba zdôrazniť, že úvaha, či výsledky konania, ku ktorým sa dospelo pred navrhovateľom požadovanou zmenou návrhu, (ne)môžu byť podkladom pre konanie o zmenenom návrhu, súvisí s predbežným hodnotením dôkazov a výsledkom vnútorného presvedčenia sudcu a jeho myšlienkového postupu; preto táto úvaha patrí len súdu rozhodujúcemu o návrhu na pripustenie zmeny návrhu. Pokiaľ je ním súd prvého stupňa, navrhovateľ nie je oprávnený napadnúť odvolaním správnosť tejto jeho úvahy, lebo odvolanie proti uzneseniu, ktorým sa pripustila alebo nepripustila zmena návrhu, nie je prípustné (viď § 202 ods. 3 písm. f/ O.s.p.). Ani dovolací súd, posudzujúci prípustnosť dovolania z hľadiska možnosti výskytu procesnej vady konania v zmysle § 237 písm. f/ O.s.p. v konaní odvolacieho súdu, nemôže prehodnocovať správnosť tejto úvahy súdu (porovnaj uznesenie Najvyššieho súdu Slovenskej republiky z 29. septembra 2011 sp. zn. 2 Cdo 161/2011, schválené dňa 13. decembra 2011 občianskoprávnym kolégium Najvyššieho súdu Slovenskej

republiky na uverejnenie v Zbierke stanovísk Najvyššieho súdu a rozhodnutí súdov Slovenskej republiky).

Možno teda uzavrieť, že dovolací súd nezistil skutočnosti, ktoré by opodstatňovali prípustnosť dovolania podľa § 237 O.s.p. a keďže dovolanie nie je prípustné ani podľa § 238 O.s.p., Najvyšší súd Slovenskej republiky mimoriadny opravný prostriedok navrhovateľa odmietol podľa § 218 ods. 1 písm. c/ O.s.p. v spojení s § 243b ods. 5 O.s.p. bez toho, aby sa zaoberal vecnou správnosťou napadnutého rozsudku odvolacieho súdu.

V dovolacom konaní úspešným odporcom vzniklo právo na náhradu trov dovolacieho konania proti navrhovateľovi, ktorý úspech nemal (§ 243b ods. 5 O.s.p. v spojení s § 224 ods. 1 O.s.p. a § 142 ods. 1 O.s.p.). Dovolací súd napriek tomu úspešným účastníkom náhradu trov dovolacieho konania nepriznal, lebo nepodali návrh na ich náhradu (§ 243b ods. 5 O.s.p. v spojení s § 224 ods. 1 O.s.p. a § 151 ods. 1 O.s.p.).

Toto rozhodnutie prijal senát Najvyššieho súdu Slovenskej republiky pomerom hlasov 3 : 0.

P o u č e n i e : Proti tomuto uzneseniu nie je prípustný opravný prostriedok.

V Bratislave 15. februára 2012

JUDr. Ladislav G ó r á s z, v.r.
predseda senátu

Za správnosť vyhotovenia : Bc. Patrícia Špacírová